

## Stigtomta handelsträdgårdar

### Innehåll

Att göra en almanacka...	2
Nyköping Torghandel under 1900-talet.....	3
Kopior av vykort, samlingar ur muséet, Bildgruppen i Nyköpings samlingar, m fl fotografier.....	3
En skiss i två delar på torghandlare på 1960-talet. Av Bosse och Monika Jönsson.....	8
Björkbackens Handelsträdgård .....	9
Bråvalla Handelsträdgård.....	16
Fridhem nr 1, Öbergs trädgård, tidigare benämnd Fäbrostugan .....	19
Rosendahl, nybygge 1854, på Björktorps ägor.....	21
Gölstugan .....	27
Gölstugan, huset är uppfört 1916 .....	27
.....	28
Hammarby, Bondeby 1:21 .....	34
”Jönssons”, Sandviks handelsträdgård, Nykyrkavägen 26, Stigtomta .....	37
Kavlinge Handelsträdgård, tidigare jordbruksfastighet, Kavlinge 1:4 .....	43
Marielunds Trädgård.....	48
Lilla Jägarholmen.....	52
Solhem, Bärsta rote.....	54
Valsberg Nr 2, Dalbyvägen 4.....	57
Viksberg.....	59
Östanå Handelsträdgård, Öhmans.....	62
De stora godsen hade ofta egen trädgård och specialiserade sig på olika produkter.....	65

## Att göra en almanacka...

Att göra en almanacka för 2023 har sin upprinnelse i en berättelse i Stigtomtabygden 2007 där Ella Eriksson i Kavlinge berättar att det funnits minst 13 stycken i samhället och dess närhet. Det här kan räcka till en almanacka, tänkte jag.

De flesta hade sin torgplats på Stora Torget i Nyköping onsdagar och lördagar. Tidigare fanns också plats för torghandel på Smörtorget. Sedan mitten av 1960-talet står nu Nyköpings Stadshus där.

Våra trädgårdsmästare levde jordnära och odlade giftfritt, allt för att vi som köpte skulle få bästa kvalitet. Vi har fått god hjälp av alla våra trädgårdsodlare och i vissa fall närstående.

Numera är alla trädgårdarna nedlagda. Den sista som slutade var Pernilla Bergström på Gröna Rosendal och det var sommaren 2022.

**På Torget i Oxelösund** var det gratis att stå. Många fler som bara var hobbyodlare, eller hade höns t ex, torgade med potatis, ägg, bär, svamp och annat som fanns att tillgå.

**I Nävekvärn** torgade Kavlinge på fredagar.

### **På Torget i Nyköping var reglerna fasta:**

Allt under bevakning av ”Torgpolis Lindkvist.”

- Man fick komma in från kl 06.00 och packa upp.
- Försäljningen fick börja först när klockan slog 07.00.
- Ingen försäljning fick ske efter kl 15.00.
- Man skulle vara borta från torget kl 16.00.

På Stora Torget har handel bedrivits sen historisk tid. På 1960-talet kunde man räkna till hela åtta trädgårdshandlare från Stigtomta. Förutom de som utnyttjade gratisplatserna. Se även skiss nedan, gjord av Bosse och Monica Jönsson.

*Eva Sandström 2023*

## Nyköping Torghandel under 1900-talet.

Kopior av vykort, samlingar ur muséet, Bildgruppen i Nyköpings samlingar, m fl  
fotografer.



Stora Torget 1906, ur Göran Ekbloms Samlingar



Vykort från 1911

[Stigtomta handelsträdgårdar](#)



Stora Torget mellan 1920-1933



Stortorget 1930-1940-tal, vykort



Vy från Smörtorget, bakom Rådhuset 1920-1940-tal, Sörmlands Museum.



Smörtorget 1943, foto Dan Samuelsson, Sörmlands Museum



Stora Torget 1956



Stora Torget 1960



St Torget 1960-62



Salustånd, 1960-tal

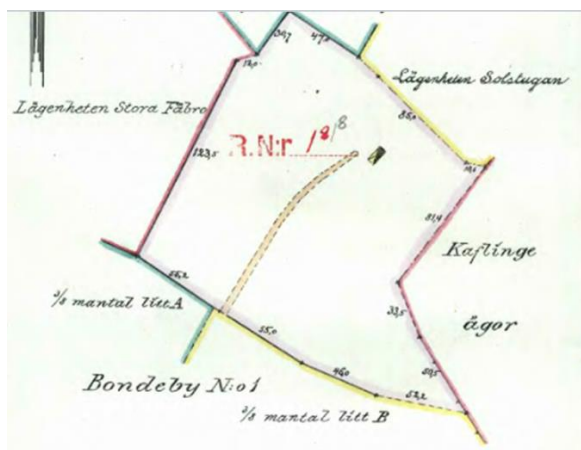




## Björkbackens Handelsträdgård

### Fastighetsbeteckning Rogsta 1.8., Lilla Fäbro.

Lilla Fäbro avstyckas 25 juni 1910 från Rogsta. 2,4 ha eller 4 tunnland och 27,9 kappland. Säljare var J E Pettersson, Rogsta. Köpare var åkaren K E Jansson från Norrköping. Köpeskilling 2 400 kr. På kartan till vänster är väg fram till ett hus från nuvarande Fäbrovägen. Numera är infarten från Bärbovägen



Vid Lilla Fäbro, eller Björkbacken bodde Nils August Svensson, född 1867 och hans hustru Kristina Charlotta Karlsson, född 1864, båda i Östergötland. Nils avled 1938 och Kristina 1933. Det gamla huset revs 1933 och ett nytt byggdes. Byggare var Erik Schön och hans farbror.

1939 köpte trädgårdsmästare Ragnar Andersson och hans hustru Märta, född Sundberg, fastigheten och byggde upp trädgårdsmästeriet. Han var född 1903 i Döderhult, Småland och hon 1902 i Järlåsa, Uppland,. Dottern Birgitta föddes 1939 i Stigtomta De drev tidigare handelsträdgården vid Bråvalla.

När Ragnar och Märta flyttade in renoverades huset och vatten och el drogs in. Här byggde Ragnar växthusen. Märta jobbade också i trädgården.

Ibland torgade Birgitta ensam efter skolan på onsdagar i sommaren. Då åkte hon med Öbergs till torget. Även julhandel, skåp med värmeljus och glasdörrar. Ragnar köpte bil slutet av 1950-talet.

Till ca 1970 drev de torghandel, sedan bara försäljning hemma, och till kyrkogården.

Ragnar hade ett åkeri som till en början körde både Viksberg, Björkbacken, Kavlinge och Jönssons.

Sen köpte Kavlinge bil först av alla, då han tröttnade på att de alltid hämtades först och fick lasta av sist till torget.

Birgitta berättar att Björkbacken var donerat till kyrkan. I Lilla Fäbro bodde "Fröken Pingel". Hon hette egentligen Edvardina Robertina Matilda Hansson, född 1880-10-16, död 1967-06-18. Hon var cirkusartist, lindanserska, ormmänniska och luftakrobat berättas det.

Märta hjälpte fröken Pingel att skriva brev, hon kunde nog inte skriva. Fröken Pingel bodde vid fattigstugan Brunnstugan vid vägen till Alen, senare vid Malmstugan och ett litet hus kallat Pinglas hus, en av Skillrastugorna och slutade sen sina dagar vid Parkudden (enligt Margareta Källman).

Monica Jönsson berättar att Märta gjorde gräddkola till jul och att Ragnar odlade också syltlök.



**Kort nr 1: Lilla Fäbro, numera Björkbacken, Stigtomta, (vid nya Bärbovägen).**

*Från vänster:* Ingeborg Jansson, f 1912, systemern Frideborg Jansson, f 1914, morbrodern Karl Edvard, f 1866 vid Olstorp i Bergshammar och längst till höger "moster" okänt namn men kusin till Karl Edvard.

*Fotot från Mats Hedblom, Bergshammar, 2008*



**Fäbro, Lilla, 1933.** Ägaren N A Svensson. Rivs 1933 och nytt hus byggs, vilket senare blir Björkbackens Handelsträdgård.



*Kartbild.com*



*Märta och Ragnar vid odling i drivbänkar eller bänkgårdar som det kallades, Fastigheten Hammarby i bakgrunden. Man kan tänka sig att det var slitsamt för både knän och rygg.*



*Familjen Andersson, 1950-tal*



*Birgitta med kompis vid växthusen*



*Torghandel, Nyköping 1960-tal*



*Märta och Ragnar Andersson*



*Torghandel 1960-tal, Märta säljer lupiner till en kund*



*Björkbackens torglådor, 1960-tal*



*Torghandel 1960-tal, här var det först till kvarn som gällde...*



*Björkbacken vid försäljningen, Ragnar Andersson. Foton från Birgitta Johansson  
Stigtomta hembygdsförening/Eva Sandström oktober 2022*

## Bråvalla Handelsträdgård



**ArkivDigital**  
Din nyckel till historisk kunskap

Bilden tillhör ArkivDigital ([www.arkivdigital.se](http://www.arkivdigital.se)) och är en digitalfotograferad bild. ArkivDigital har flera miljoner liknande bebyggelsebilder från hela Sverige. Du får publicera enstaka bilder om du låter denna text stå kvar.

*Bråvalla stora huset till vänster och Handelsträdgården till höger. I bakgrunden minkfarmen*



*Ekonomiska kartan från Kartbild.com*

**HFL 1921-24**, sid 513 (Bråvalla – Lilla Sandstugan)

Längst ner på sidan står att 1923 kom trädgårdsmästare Gustaf Alfred Ivarsson, f 1854 i Bettna och hustrun Hilda, Lilla Mellösa. De kom från Nykyrka 1923. Men Ivarsson dog i november 1924. Noteras då att en trädgårdsarbetare, Gustaf Emil Björklund, f 1896 i Svärta, bor här från 1924 – 1930, fru Klara och två söner.

[Stigtomta handelsträdgårdar](#)



**1930 - 1934** var Birger Harald Valerius Nyman, f 1886 i Nikolai, trädgårdsmästare här. Hustru Elna Nyberg, född 1895 i Bärbo och tre barn. Avflyttade till Bergshammar 1934.

**1934** kom trädgårdsmästare Ragnar Andersson, född 1903 i Döderhult, Småland och hans hustru Märta född Sundberg 1902 i Järlåsa, Uppland. De kom från Risby, Röö i Rimbo, Uppland, där de drivit handelsträdgård. Deras dotter Birgitta föddes 1939 i Stigtomta. En bror till Märta hade rekommenderat dem att söka som trädgårdsmästare i Bråvalla. Brodern hade cykel- och radioaffär i Nyköping på Öster.



*Bråvalla familjen Andersson, två fosterpojkar*

En fosterson Rolf Vesterberg född 1931 i Matteus, Stockholm, är skriven med familjen 1934-1936. Jan Olov Nordin, född 1934 i Hedvig Eleonora bodde också här som fosterson här mellan 1937-1938, sen till Drottningholm.

Ragnar och Märta Andersson flyttar 1939 till Björkbacken, tidigare Lilla Fäbro.  
*Se Björkbackens Handelsträdgård.*

**1939** kommer Lennart Eriksson, f 1913 i Bettna hit från Eskilstuna – Fors och driver trädgårdsmästeriet. Han gifter sig 1941 med Elvira (Ella) Gustafsson, född 1920 i Bogsta.

I juni 1945 köper Lennart och Ella Eriksson Kavlinge och fortsätter trädgårdsmästeri där. Det utvecklas till att bli en av de stora handelsträdgårdarna i Stigtomta.

*Läs mer under Kavlinge Handelsträdgård*

*Stigtomta hembygdsförening/Eva Sandström oktober 2022*

## **Fridhem nr 1, Öbergs trädgård, tidigare benämnd Fäbrostugan**

Första notering i husförhörslängderna är från 1784. Då noteras Jonas Wahlström och hustrun Ingrid Olofsdotter, båda födda 1726 med två barn. Därefter finns alltså boende vid Fäbrostugan, vilken noteras under Bondeby. (Ett torp kallat Fäbroon finns tidigare noterat)

Vid Fäbrostugan bor sedan genom åren arbetare och torpare.

### **1901 – 1905 Fäbrostugan, Fridhem**

**1904** säljer Oskar Göransson i Bondeby Öfvergård den avstyckade fastigheten Bondeby 1:22, 1,132 ha mark, till f d soldaten G A Vedén för en köpeskilling av 1 400 kr.

F d soldaten Gustaf Arvid Vedén med familj bor här mellan 1903 och 1905. De kom från Stora Fäbro och flyttade till Gustafslund under Kavlinge.

**1905** noteras som ny ägare Karl Erik Andersson, tidigare vid Sandvik nr 3. Hustru Anna Maria Andersson och son Algot Bernhard. Hennes far Anders Gustaf Andersson bor också här. De flyttar ut 1907 till Manhem.

### **1906 – 1922 Fridhem nr 1 (f d Fäbrostugan)**

Ägare Karl August Johansson, född 1845 i Västerljung och hustru Ingrid Sofia Lund, född 1854. Två döttrar. De bor kvar till 1922, han dör och hustrun flyttar.

### **1922 - 1930 Fridhem nr 1 (f d Fäbrostugan)**

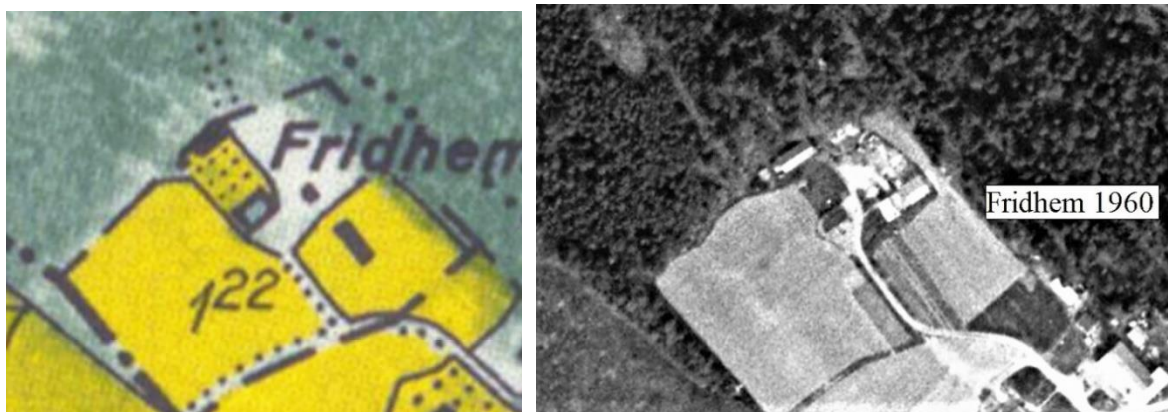
Ny ägare är skomakaren Erik Johan Karlsson Lundell, född 1865 i Vadsbro och hustru Anna Oktavia Lindberg, född 1871 i Bettna med dottern Anna Lydia, född 1905 i Bettna. 1928 tar de en fosterson Gunnar Evert Sandberg, född 1917 i Svärta. Dottern Anna Lydia flyttar till Nykyrka 1929. Inhyes bor också f d jordbruksarbetaren och gårdfarihandlaren Karl August Hultman, född 1871 i Tuna, kom 1930 från Bogsta.

**1932-03-08** köper Knut Bernhard Karlsson fastigheten för ca 10 000 kr. Boende hustru Anna Karolina Lindberg samt en fosterson Arne Evert Rundlöf. De bor kvar till 1953.

**1941** noteras också f d ladugårdskarlen Karl Birger Berglund och hustru Sara Amalia Hagberg samt två barn från Björka.

**1953-10-01** köper Evert Öberg med hustru Hildegard och tre barn, Erland, Hans och Christina, fastigheten för 16 000 kr

**1997-06-15** köper makarna Halldin fastigheten och bor fortfarande kvar 2022.



Bilder från Kartbild.com: Ekonomiska kartan samt flygfoto 1960.

### Hildegard Öberg berättar 2022:

”Vi kom från Stora Kungsladugården 1953, där vi hade haft arrende med två växthus att odla i plus bänkodlingar och friland. Vi önskade ha något eget och fick möjlighet att köpa Fridhem.

Vid Fridhem hade vi ett växthus för tomater, gurka och plantor. Marken var bra för potatisodling. Vi sålde på torget i Oxelösund på fredagar, men hade mycket direktförsäljning. Vi levererade också till Tempo, när det låg på Slottsgatan.

Vi byggde ett hus till, bl a för värmecentral. I växthuset hade vi lite värme på hela året om. Evert jobbade i byggbranschen och jag utbildade mig till ekonom när jag var i 40-årsåldern. Vi sålde fastigheten 1997 och flyttade till Fridstavägen i egen villa.”



Foton från Hans Öberg: Fridhem höstbild



Byggnation av nya huset med värmecentral

Stigtomta Hembygdsförening/Eva Sandström oktober 2022

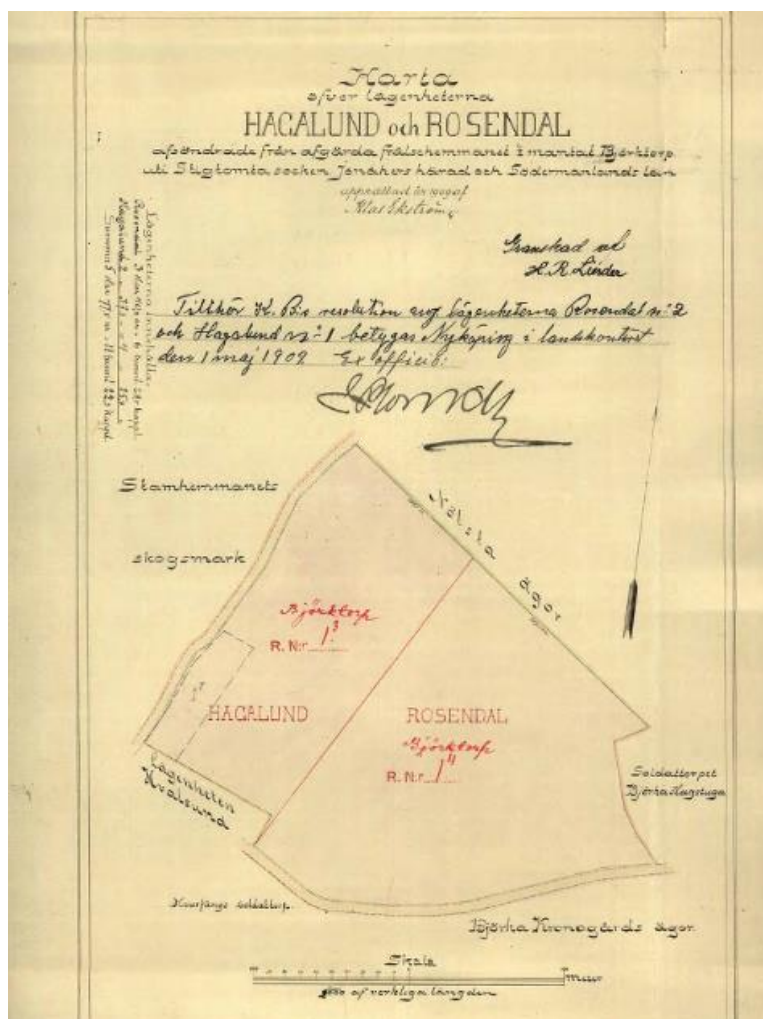
## Rosendahl, nybygge 1854, på Björktorps ägor.

**Historik:** 1886 kallas det backstuga. Senare avstyckat och beteckningen Björkorp 1:4, Rosendal 2.  
**Därefter en berättelse:** om handelsträdgården Gröna Rosendal av Pernilla Bergström

Nybyggaren Pehr Nilsson född 1812 i Kila med hustru Stina Sofia Nilsson född 1821 i Stigtomta med fyra barn. Hustrun dör 1884. I oktober 1883 inflyttar arbetskarlen Johan Peter Andersson, f 1842 i Stigtomta, hustru Sofia Charlotta Persdotter, f 1845 i Kila och tre barn. Är kvar till 1889. Då kommer arbetskarlen Karl Henning Klasson, f 1854 i Råby med hustru och fyra döttrar. De flyttar till Lilla Sörkärr 1891.

**1891-95**, kallas bostaden lägenhet och ägs av hemmansägare J E Andersson i Björkorp. In kommer 1891 arrendator Karl Johan Albrekt Johansson, f 1860 i Nykyrka med hustrun Amanda Kristina f 1871 i Halla och son och dotter.

**13 april 1909** avstyckas Rosendal (och även Hagalund) från Björkorp, tillsammans 11 tunnland. Köpekontrakt 11 februari 1909 mellan säljarna i Björkorp, och köpare byggmästare (arrendatorn) J A Johansson för 3 500 kr. Tillträde 14 mars.



Karta och kontrakt från 1909

4.  
28.

å båda lägenheternas afskänning, dock anse vi att  
intet hinder förefinnes för fattställelse af den ena af-  
skänningen, hvarken som helhet, och med färd afse-  
ende härå få vi vördsamt föreställa att ifrågasättande  
månde afskänning måtte benämnas Hagalund N:1  
eller Rosendal N:1. Nyköpning följderis kronofogde-  
och häradsutskrifvarekontor den 22 April 1909.

L. Nilsson *Knut Öbertund*

Med bifogande af köpekontrakt, karta och  
arealbevis får jag vördsamt anhålla om fast-  
ställelse å lägenheterna Hagalund och Rosendal,  
afskänade från hemmanet 1/2 mantal Björktorp  
i Stigtomta socken.

Stigtomta den 13 April 1909.

A. Johansson.

- Ldr.
- 1<sup>o</sup> -  $\frac{1}{2}$  mantal Björktorp n:1;
  - 2<sup>o</sup> - samant. och ends: lägenheterna Hagalund n:1 om 24,3 and 10/4 83;
  - 3<sup>o</sup> - Hagalund n:1; Rosendal n:2,  
/ Rosendal n:1, Lilla <sup>Torp</sup> Finnes. /

## Köpe Kontrakt

Undertecknade upplåta och försälja härmed till Byggnästaren J. A. Johansson vid Rosendal, för evärliga tider från vårt egande 1/2 mantal, Bjärktorp i Stigtomta socken och Jönköpings härad, lägenheten Rosendal och Hagalund, omkring 11 tunnland åker och hagmark, sådant det samman med för vännen befinner, så träddas den 14 Mars 1909 emot en öfverenskommen och betingad köpeskilling stor Tre tusen femhundra / 3500 / kronor, med följande villkor:

- 1: Köpeskillingen erlägges på följande sätt:  
Köparen betalar vid träddet kronor 3500.-
- 2: Skulle eldsolycka i lägenheten inträffa innan trädde för köparen sker frikänning sig säljaren från att åter upplygga de medbrända husen, men eger köparen däremot att uppbära den brandstodsersättning som i följd däraf kan utgå.
- 3: Alla omkostnader i och för detta köp betalas af köparen ensamt.

Bjärktorp den 17 Februari 1909.  
Hjalmar Johansson     Ab. Johansson

### **Fortsättning på församlingsböcker och folkräkningar.**

**1915-1920:** Dottern Gerda Elisabet, f 1893, gifter sig 1918 och flyttar hemifrån, sonen, byggnadsarbetaren Sven Albert, f 1895 och dottern Signe Kristina f 1902 bor kvar hemma.

**1921** dör hustrun Amanda Kristina. Sonen Sven Albert gifter sig 1924 och flyttar till Johanneslund på Almnäsvägen. Kvar är alltså fadern Albrekt och dottern Signe.

**1937** övertar sonen Sven Albert Johansson, f 1895, och hans hustru Edit Amalia, f Eriksson 1900, Rosendal. De har sonen Sven Lennart född 1924.

Fadern Albrekt Johansson och systemen Signe flyttar då till Johanneslund. Man byter alltså boende.

**1937.** Signe Kristina Johansson, född 1902 vid Rosendal, bor vid Hagalund med sin far och noteras efter dennes död 1938 som ägare av Hagalund.

**1950, 1960,** Sven Albert Johansson, f 1895, och hans hustru Edit Amalia, f Eriksson. Sven Albert dör 1966 och Edit Amalia dör 1982.

**1967-75,** Karl Helge Engberg, f 1911 i Kila och hustrun Ruth Hildur Engberg, f 1905 i Stigtomta, sonen Lars Helge Engberg.

**1978-1986,** Gustav Harry Friberg 1921, död 1986, Märtha Selma Elisabeth, 1920. De odlade bl a vinbär.

**1990,** Märtha Selma Elisabeth.

**2000 i augusti.** Pernilla och Jonas Bergström flyttar in. Se Pernillas berättelse här nedan.

### **Pernillas berättelse**

Vi flyttade till Rosendal augusti 2000, hösten efter det avslutade jag en treårig trädgårdsutbildning i Järna. Vi skaffade får, höns och katter samma höst vi flyttade dit.

Våren efter startade jag upp en mindre odling som sköttes på hobbynivå under ett antal år medan jag var mammaledig och sedan arbete på bl a en handelsträdgård i Nyköping.





**2010** var jag med i styrgruppen som startade Bondens egen marknad i Nyköping. I samband med detta tog jag steget att satsa på odlingen fullt ut.



**2011** öppnade jag en liten gårdsbutik på Gröna Rosendal. Till att börja med var det självbetjäning men snart nog var det så pass bra omsättning att vi byggde ut och jag behövde vara på plats för att skörda och sälja.



Foton Jarefalkfotography

Jag odlade ett brett sortiment grönsaker, bland annat potatis, morötter, lök, rödbeton, palsternacka, persiljerot, rotselleri, kålrot, sallat, tomat, gurka, mangold, grönkål och flera andra kålsorter, vitlök, majs och därtill snittblommor, som sålde väldigt bra.



*Foto Sofia Capelle.*

Odlingen var småskalig, som mest odlades ca 0,5 hektar, giftfritt och med naturgödsel. Försäljningen skedde mestadels via gårdsbutiken, men också på Bondens egen marknad, småmarknader på landsbygden, Reko, genom event som Aptitrundan och Rabarberfestivalen, genom förbokad skördekasse samt till olika restauranger och skolor i Nyköping och Stockholm.

Under advent har jag ordnat adventsmys med hemgjord glögg och pepparkakor, samt dukat upp med julens goda och blommor, det har varit en populär utflykt för Stigtomtaborna.

Jag har också varit delaktig i olika fröbevaringsprojekt, t ex har jag odlat ca 20 olika sorters kålrot till kålrotsakademien. Har även odlat gamla sorter av bönor och ärtor för uppförökning och bevarande.

Fåren. Vi har haft får för att hålla markerna öppna, samt för att få kött och skinn till försäljning och gödsel till odlingen.

Hönsen. Har bidragit med ägg till butiken, gödsel till odlingen och allmän trivsel på gården.

Katterna. Håller gården fri från gnagare och charmar våra besökare.

Det var lite om mig och tiden på Rosendal.

Pernilla Bergström hösten 2022

## Gölstugan



*Gölstugan, målning av David Mohed 1938*



*Gölstugan 2014, foto Eva Sandström*

**Gölstugan, torp under Bondeby 2.** Torpet finns på kartor redan 1750, se historik nedan.

Erik Karlsson och hustrun Anna köper 1910 den avsöndrade fastigheten. De var en verklig renlevnadsfamilj.

Sonen Hampus hade ett växthus med odling ner mot gamla vägen och Ejnar upp mot nya vägen.

Bröderna fick åka med andra till torget. Ejnar var noga med rent vatten och tog med sig vatten hem ur Rönne källa från torgbrunnen.

Äldsta sonen Erik tog namnet Kallerström och blev lärare i Björkvik, sönerna David och Valdemar blev minsann konstnärer och berömda.

Agnes gifte sig med David Öhman vid Östanå Handelsträdgård. Alla hade också andra arbeten, då detta lilla torp inte kunde försörja så stor familj. Valdemar dog 1958 och de övriga bröderna flyttar ut till Bergshammar 1970. Nedan följer utförligare beskrivning, historik mm.

### Gölstugan, huset är uppfört 1916



*Gölstugan. Huset uppfört 1916. Foto 1947 Dan Samuelsson, Sörmlands museum*

## Gölstugan, historik. Sammanställd av Mikael Wingren



Här ser man torpet på en karta från 1750. Lägg märke till Djupviksstugan också!

Gölstugan har funnits mycket länge, man ser torpet på en karta från 1750, det finns dock inte med på en karta från 1699 så antagligen har torpet tillkommit i början av 1700-talet.

Den tidigaste noteringen i hfl är från 1784 då vi finner Sven Andersson med hustru Maria Nilsdotter. Dessa är sedan överstruken och där står då S. Löfqvist f 1753 med hustru Stina Ersdotter f 1760. Dessa uppgifter får anses osäkra, men Gölstugan fanns förvisso 1784.

Sedan följer mängder av torpare med hustrur och barn ofta bor man ganska kort tid på torpet. När vi kommer till slutet av 1800-talet är böckerna tydligare och vi kan följa några familjer.

### Husförhörslängd 1876 - 80 och 1881 - 85

Torpare Anders Andersson född 1823 i Wadsbro flyttar in 1875 från Nykyrka. Familjen består av hustru Maria Margareta Jansdotter född 1827 i Floda och dottern Hilda Maria född 1862, hon flyttar ut 1878 men förädlarna blir kvar till 14/4 1886.

Nu hoppar vi fram till 1896. I **församlingsboken 1896-1900** står Gölstugan som torp under Bondeby N:2. Torparen Klas Gustaf Jansson f 1858 i Björkvik har flyttat in från Björkvik 18/3 1896 tillsammans med hustrun Anna Sofia Karlsson född 1865 i Bergshammar och fosterdottern Ada Maria född 1892 i Floda. Familjen flyttar sedan till Källstugan Önnersta i november 1900. Skriven som hyresgäst är skraddaren Alexander Leopold Karlsson född 1863 med hustru och fem barn. Inflyttad 1892 och flyttar ut till Lid 1896. Det bör ha varit ganska trångt i torpet.

I **församlingsboken 1901-05** hittar vi arrendator Frans Gustav Bernhard Andersson född 1873 i Lid och hans hustru Klara Augusta Andersson född 1872 i Bettna med dottern Margit Elisabet född 1899 i Nyköping Vestra. De flyttade in från Nyköping Vestra 12/4 1901 och blir kvar vid Gölstugan i åtta år. Dessa år blir mycket händelserika

### Avsöndring från Bondeby.

Nu kommer omvärlden att ta tag i livet vid Gölstugan och andra torp och bostäder som hör till Bondeby N: 2 som har varit ett "regementspastorsboställe". Kronan vill nu förändra gården och stycka av eller som det står "avsöndra" en del av ägorna som anses vara olönsamma eller opraktiska att ha kvar. En proposition tas fram med underlag av en karta ritad 1905.



### Gölstugan övergår från torp till "lägenhet"

I församlingsboken 1906-10 är nu Gölstugan "Lägenhet afgränsad fr Bondeby N: 2", det står ("torp" inom parentes). Som ägare anges torpare E H Karlsson i Tegeltorp i Nicolai. Boende är fortfarande Frans Gustav Bernhard Andersson med hustru och dotter. De flyttar till Nykyrka 6/4 1909, d v s strax efter att Gölstugan köpts av E H Karlsson.

**Den 18/3 1910** flyttar familjen Karlsson in från Nicolai. Erik Henning Karlsson stenarbetare, född 1866 i Svärta, står som ägare. Förutom honom består familjen av:

Hustru Anna Serafia Johansdotter f 1862 i Värnamo

Son Erik Sigfrid Karlsson f 1888 i Helgesta, lärare, flyttar till Näshulta 9/12 1910

Son Ivar Hampus Karlsson f 1890 i Helgesta, Trädgårdsmästare, fd stenarbetare

Son Axel Einar Karlsson f 1892 i Bärbo, byggnadsarbetare, fd stenarbetare

Dotter Agnes Maria Karlsson f 1893 i Runtuna, gifter sig och flyttar till Nicolai 1915

Son David Ivan (Karlsson) Mohed f 1896 i Runtuna, Konstnär (Artist) flyttar till Sthlm 1925

Son Karl Valdemar (Karlsson) Mohed f 1902 i Nicolai, Konstnär (Artist)

Ovanstående uppgifter är samlade från församlingsböcker under tiden **1906-1941** Namnet Mohed är ett gammalt släktnamn som två söner tar. Familjen kom att bo här mycket länge.

### Konstnärerna David och Waldemar Mohed som bott i Gölstugan



David Mohed. Foto 1973 från Nyköpings Kommun bildarkiv

David Mohed, föddes 10 maj 1896 i Runtuna, Södermanlands län, död 13 januari 1975 i Nyköping, var en svensk målare och tecknare. Han bodde och var skriven vid Gölstugan från 1910 – 1970, förutom 1922-23 då han studerade vid Konsthögskolan i Stockholm 1922–1923. Föräldrarna var stenhuggaren Erik Karlsson och hans hustru Anna. Han medverkade med ett antal akvareller i Sveriges allmänna konstförenings vårsalong på Liljevalchs konsthall 1934 och i Liljevalchs höstsalong. Separat ställde han bland annat ut i Nyköping och på Lilla Ateljén i Stockholm. Hans konst består av sagomotiv, religiösa motiv samt landskapsskildringar från Dalarna och Södermanland utförda i akvarell, pastell eller svartkritteckningar. Mohed är representerad vid Moderna museet i Stockholm och Nyköpings kommuns bildarkiv. Se också artikel i tidningen Folket

Brodern Valdemar Mohed föddes i Nyköping 9 september 1902, död 14 november 1958 i Malmö. Även han bodde och var skriven vid Gölstugan från 1910 – 1925. Även han var konstnär. Valdemar Mohed studerade på 1920-talet vid Edward Berggrens målarskola och vid Konstakademien i Stockholm. Han målade framför allt landskap, gärna från Öland och Skåne, och stilleben. Formerna är förenklade, färgerna är först torra och kritiga men senare starkare och varmare. Ljusskildringen är ett bärande element i hans konstverk. Han har utfört karaktärsfulla porträtt, figursaker, landskap - ofta från Öland — samt stilleben, gärna i pastell. – Representerad i Nordiska museet och Tekniska museet, Stockholm. – Malmö.

Fakta bl. a hämtat ur *Runeberg.org.* och Wikipedia.

**Se text från tidningen Folket:**

”År 1970 flyttade Stigtomtakonstnären David Mohed 77, och hans bror, trädgårdsmästaren Hampus Karlsson, 83, från Gölstugan till Ekstugan i Bränn-Ekeby. De hade då bott i Stigtomta vid Långhalsen i 60 år, eller sedan 1910, men nu har deras forna hem köpts upp för byggnadsexploatering.

Märkvärdigt nog kunde de flytta till sitt nya hem i Bränn-Ekeby utan större saknad. De har nu fått en bra bostad om fem rum och kök, med uthus och litet jord till. Det har tidigare varit en bondgård varför det finns fina och rymliga uthus på tomten fruktträd och potatisland.

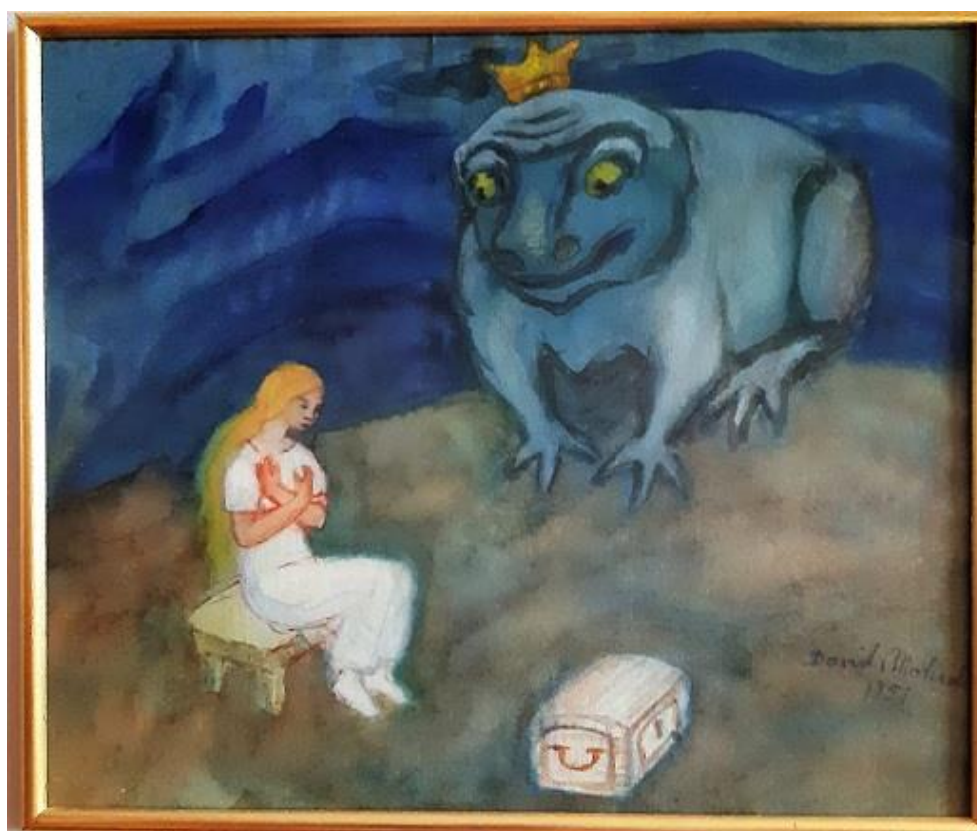
Ekstugan ligger alldeles vid sydöstra utkanten av skogslandet Kolmården och det är bara cirka en kilometer ned till centrum i Bränn-Ekeby.” (Affären fanns kvar på den tiden).



*David Mohed 1969. Källa Nyköpings auktionskammare.*



*Valdemar Mohed. Stockholm, från Danviksklippan mot söder. Källa Metropol Auktioner*



*David Mohed 1951, privat ägo*





*David Mohed 1940, privat ägo*

*Sammanställt för hembygdsföreningen, 2022/ Eva Sandström och Mikael Wingren*

## Hammarby, Bondeby 1:21

1904 avsöndras Hammarby, avskrift:

Ansökan om fastställelse och avsöndring från 3/8 mantal skatte Bondeby Övergård i Stigtomta socken får vi meddela att från stamhemmanet förut beviljats avsöndring den 20 januari 1887 av lägenheten Lovisadahl nummer ett om 100 och 3/9 kappland samt den 10 februari 1890 av lägenheten Sandvik nummer ett om 49,37 A och tillika föreslå att avsöndrade lägenheten måtte benämnas Hammarby nr 1 i Nyköping i kronofogde och Härad skiftskontrakt den 19 april 1904.

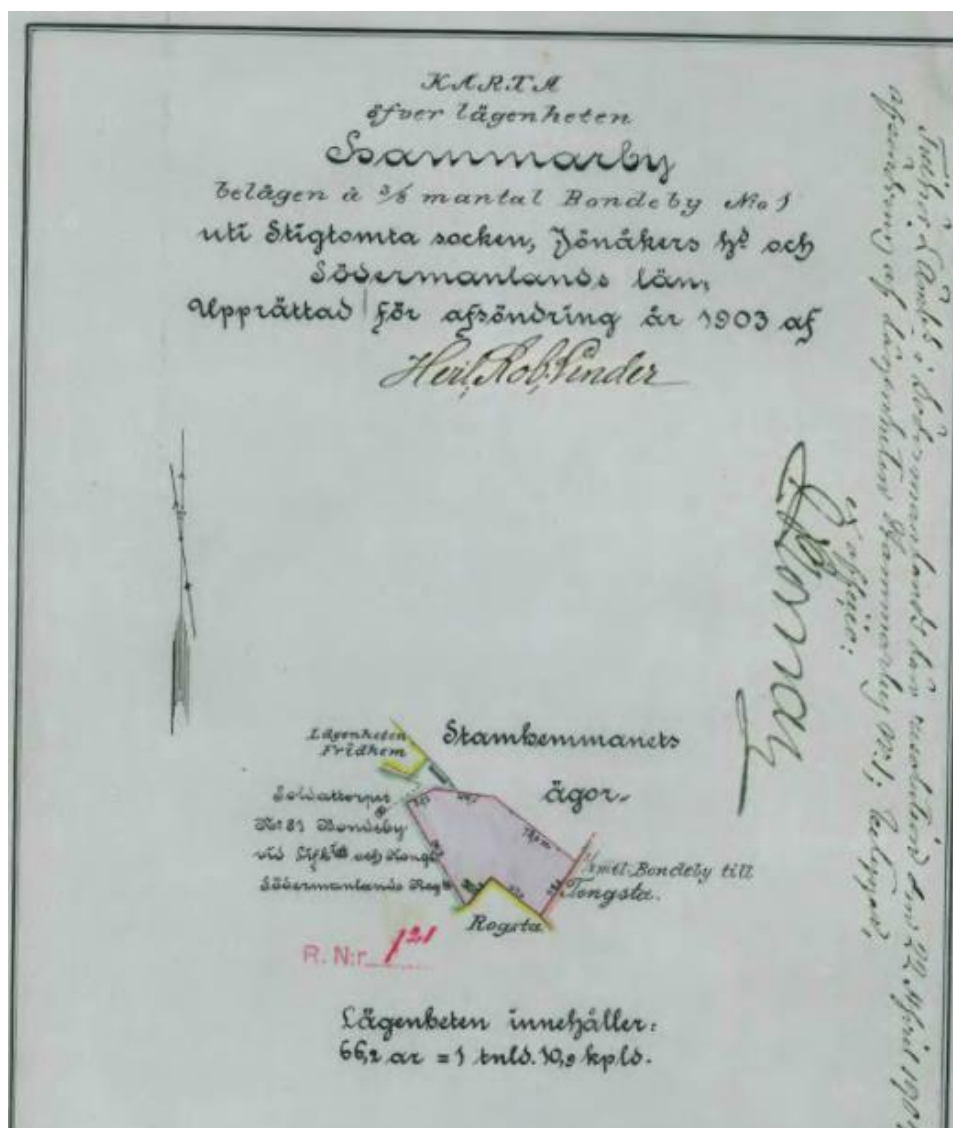
Köpekontrakt jag Oskar Göransson upplåter och försäljer härmed för evärdeliga tider till Byggmästaren Gustav Andersson vid Fäbro en byggnadstomt benämnd Hammarby på ägorna till mitt i Stigtomta socken Jönåkers Härad och Södermanlands län tillhöriga 3/8 mantal kronoskatte Bondeby sådan den nu för ögonen befinner sig utgörande i areal 66,2 har enligt en av herr förste lantmätaren H R Linder upprättad karta att genast tillträdas emot en överenskommen och betingad köpeskillning stor 600 kr mot följande villkor. Köpeskillningen är denna dag erlagd varför den härmed kvitterad varder. Som utfartsväg från före nämnda byggnadstomt upplåter säljaren den nuvarande nordväst från tomten över soldattorpet nummer 81 utgående körvägen till så kallade Örebrovägen.

Som alla omkostnader i och för detta köp betalas av köpare ensamt.

Bondeby den 24 mars 1904 J O Göransson.

Med förestående kontrakt förklarar jag mig nöjd

som ovan Gustav Andersson.



### Första gången Hammarby nämns i Husförhörslängderna:

#### Hammarby 1901-1905

1903 flyttar byggmästare Anders Gustaf Andersson, född 1856 i Lid, in här med hustru Anna Sofia f Lindqvist 1855 i Svärta. Med 5 barn. De kommer från Wallerstastugan. Anders Gustaf dör redan 1905. Hustru och barn bor kvar till 1906 då de hyr vid Uddbol nr 1. Ny ägare noteras nu Albert Jonsson, f 1857 i Lerbo, med hustru Lovisa Andersson och son Karl Ivar.

#### Hammarby 1906-1924

Ny ägare Karl Gustaf Eriksson, f 1847 i Bärbo med hustru Hedda Matilda Eriksson Paulin, f 1849 i Nykyrka. Änkan Lindqvist med barnen flyttar ut 1906. En snickare Karl Leonard Andersson med hustru och barn hyr här 1906-1907.

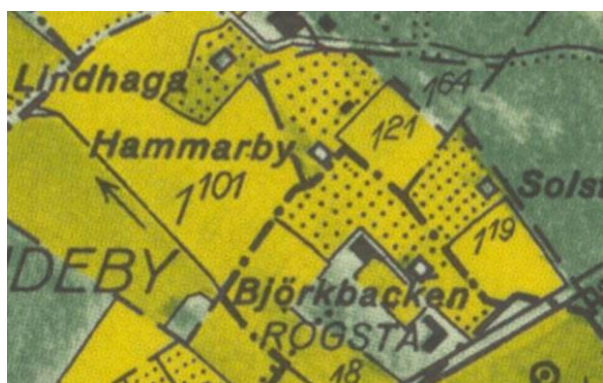
**1921** dör hustrun Hedda Paulin och änklungen Karl Gustaf Eriksson säljer **1924** och flyttar till Lildal.

Ny ägare är f d arrendatorn vid Ramshult Karl Erik Knut Larsson, f 1863 och hustrun Rosina Vilhelmina f Jansson 1863 och tre barn. Barnen flyttar ut 1928-29. Dottern Ester Maria Larsson, f 1905, kommer hem 1934 från Bromma för att ta hand om föräldrarna, som är sjukliga. Båda dör **1944** och dottern flyttar till Olslund **1945**

**1945** är ny ägare jordbruksarbetaren Oskar Emil Gustafsson, f 1884 i S:t Lars. Hustrun Alfrida Bernhardina f Hultström, 1888 i Ludgo. Sönerna Oskar Evert, f 1918 i Bogsta, Karl Gustaf Lennart, f 1924 i Bogsta, dottern Inga Maria Viola, f 1926 i Bogsta och Stig Oskar Edvin, f 1930 i Lästringe. Emil blev änkling 1956 och dör vid Hammarby **1975**.

**Ca 1975** kom Jan Larsson, son till Einar och Vanda Larsson vid Grönborgs Handelsträdgård till Hammarby. Jan byggde upp en liten verksamhet som bestod av två växthus. Det mesta var hemförsäljning, men också till systemen Laila på Floraborgs trädgård. Från 1987 bor också familjen Thunberg här.

**2022** är nya ägare och trädgårdsverksamheten är nedlagd.



*Kartbild.com Ekonomiska kartan,*



*Hammarby 2000*



*Hammarby 1968, Sörmland Museum*



*Enirokarta 2022*

**"Jönssons", Sandviks handelsträdgård, Nykyrkavägen 26, Stigtomta**



*Flygfoto över handelsträdgården, Arkiv Digital 1959*



*Sandvik 1, bostadshuset, foto från Bosse och Monica Jönsson*

1881 köpte Göran Andersson marken, enligt kontrakt hos Jönssons. Den 7 september 1889 sålde ägaren av Bondeby No 1, Göran Andersson (i Bogslöt, Nikolai) en tomt om 49,37 ar, till **snickaren** Gustaf Nyström för 500 kr, se köpekontrakt nedan. Byggår torde då vara 1890, för familjen Nyström flyttar in i november 1890 enligt husförhörslängden.

7/13

Köpebref

Jag Göran Andersson upplåter och försäjer härmed till snickaren Gustaf Nyström, den för evigt, derligt ego, från mitt egande hvarskattelöshemman 4/8 med Bondeby, opskändrade Löghuseten Sandvik i Stigtomta Sacken Järnåkers Härad och Sjölen lands län, utgående areal, enligt deröfver upprättad karta 49,37 ar, mot en öfver hvarskattelöshemman och betingad Köpeskilling stor Femhundra / 500 / Kronor, och såm jag denna Köpeskilling tillfjullt bekammit, på skilt köpekontraktet samfjärmåler, utså afhandlar jag mig berärde Löghuset Sandvik och tilllygnad densamma Gustaf Nyström att genast tillträda evigt derligt egen och besitta, fallbindande jag mig till hemul efter lag.

Sitt yttermerck visso häraf har jag detta köpebref uti nedanstående vittnes närvaro egenhändigt underskrifvit sam skedd vid Bondeby den 7 September 1889.

G. Andersson

Egenhändiga namnteckningen besittna  
Ad. Jansson      P. U. Rensvall

6						
7	Sandvik: Bondeby eg					
8	Arbet Gust. Alf. Nyström	57 <sup>1/2</sup>	Bettna	84	✓	inf 245 90
9	H <sup>u</sup> Amanda Charl. Lundholm	64 <sup>5/8</sup>	Turinge		✓	
10	S. Bertha Amanda Wikström	85 <sup>1/2</sup>	Bettna		✓	
11	S. Karl Erik	87 <sup>1/2</sup>	Stigtomba		✓	
12	S. Julia Maria	90 <sup>25/8</sup>			✓	
13						

Detta år, 1890 i november, nämns Sandvik för första gången i husförhörslängden.

Därefter ägs Sandvik av **skräddaren** Edvard Säll enligt Monica. Karl Gustaf Säll 1892. Skräddare Säll avlider 1909 och ny ägare är **snickaren** Adolf Pettersson.

1913 kommer för första gången en **trädgårdsmästare** hit. Det är Adolf Jonsson med hustru Anna Carolina.

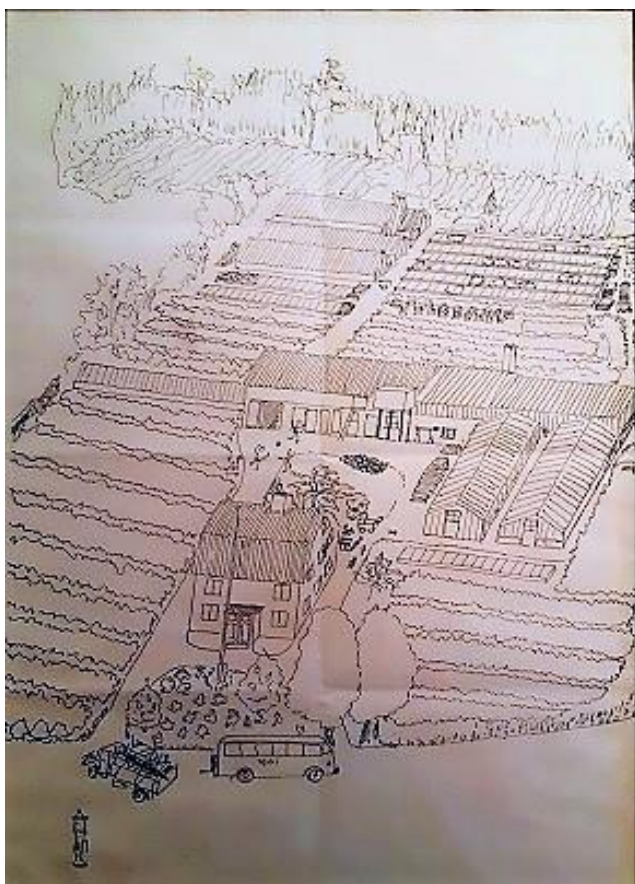
Därnäst 1926 Ivar Strömberg med hustru Erna Pedersen.

1927 kommer Ernas bror Karl Rasmus Pedersen som trädgårdsarbetare. Dessa syskon kom från Odense i Danmark. Då Ivar dog i en blodsjukdom 1933, flyttar resten av familjen till Danmark.

1934 kom familjen Jönsson hit. De kom inflyttande från Kristianstads län:

Nils Jönsson, född 1909, med hustrun Emma Persson, född 1911, som nya ägare.

De får sönerna Sture 1934, Göran 1936, Bernt 1937, Roland 1939, Bo 1942, Kristina 1944, Agneta 1947, Elisabet 1950, Karin 1955, Helena 1956 och Lars 1960. En stor barnaskara, där de flesta hjälpte till med arbetet.



*Görans teckning av hus, växthus, bänkgårdar mm vid Sandvik Nils Jönsson i välkänd mössa*

Emma som var född Persson hade en bror Otto Persson, som var gift med Nanny. Otto arbetade på Stigtomta Cementgjuteri. Nanny hade Sybehörsaffär, först i gamla Posthuset på Hallavägen och sedan på Bärbovägen 20 (Berggrensgatan).

Bernt Jönsson och hustrun Margareta arrenderade Viksberg 1961-1967. Bernt var även med och tävlade i landslaget för blomsterbindare. Han blev senare föreståndare för Buketten i Karlstad.

Bosse och Monica Jönsson berättar 2022:

”Nils avled i maj 1972. Sonen Bosse fortsatte då driva verksamheten med hjälp av hustrun Monica och mor Emma.



Den 1 januari 1973 kom Roland och anslöt till Sandviksgänget. 1979 kom även Sture hem från Flodafors. Lastbil köptes på 1960-talet.

Vi hade odling av blommor, krukväxter och plantor. Vi gjorde juldekorationer, grav- och kistdekorationer, kransar och buketter och många blomkorgar.





*"Bosse Blomkorgar" var vida kända*



*Kistdekoration, "Sandvikare"*

Vi stängde den 17 november 2001. Fastigheten köptes av Holmér.



# Vemodigt slut för blomstrande familjeföretag

## STIGTOMTA

**1934 köpte deras far, Nils Ragnar Jönsson, den gamla nedlagda trädgården och startade Sandviks Handelsträdgård mitt i Stigtomta. På lördag stänger de tre bröderna för gott.**

Bo Jönsson har arbetat i handelsträdgården sedan 1956. I augusti i år firade han 45-årsjubileum.

– När skolan var klar stod farsan och väntade på mig. Sedan dess har jag varit här och det har varit underbart, säger Bo Jönsson som är upplärd av sin far.

Tillsammans med hustrun Monica samt sina bröder Sture och Roland har han drivit Sandviks Handelsträdgård.

**Sture är pensionär**, men eftersom han bor i Katrineholm så brukar han hoppa in ibland och hjälpa till. Roland har på senare år fått lite problem med att vis-

tas för mycket bland blommorna på grund av astma.

Även andra personer ur syskonskaran på elva personer har hoppat in och hjälpt till vid vissa tillfällen.

– Speciellt vid jul. Då får de allt ta ut lite semester och komma hit, säger Bo Jönsson.

**I första hand** har de inriktat sig på blommor av alla slag i handelsträdgården. Bo Jönsson berättar att de exempelvis har fått beställningar på över 100 kistdekorationer per år. Det blir två kistdekorationer per vecka och dessutom tillkommer kransar och buketter utöver det.

Men även brudbuketter och andra blomsterarrangemang som har levererats till hela Sörmland.

– **Det har känts bra** att kunna hjälpa folk, både i glädje och sorg.

Tidigare bedrev de även torghandel i Nyköping på Sto-

ra torget, men slutade med det i slutet av 70-talet eftersom Stigtomta växte och kundkretsen ökade. Då hittade Nyköpingsborna till Stigtomta i stället.

**Beslutet om** att lägga av togs i våras. De har hoppats in i det längsta att någon efterträdare ska dyka upp, men än så länge har ingen velat ta över rörelsen. Därför stänger de på lördag trots, att arbetet är något av de roligaste de vet.

– Tiden har gått så fort och vi har haft det väldigt roligt på jobbet. Men det här beslutet känns vemodigt så in i Norden.

**Kunderna är ledsna** över att handelsträdgården ska läggas ned. De kommer med bullar och presenter och vill inte alls att de ska stänga.

– Det är som om hela Stigtomta dör. Vart ska man ta vägen nu, utbrister en kund.

**Louise Hulgaard**

0155-76736 [louise.hulgaard@sn.se](mailto:louise.hulgaard@sn.se)

## Kavlinge Handelsträdgård, tidigare jordbruksfastighet, Kavlinge 1:4



Kavlinge med manbyggnad uppförd omkring 1850 och tillbyggd omkring 1900, foto från Sörmlands Museums samlingar.

1939 kommer Lennart Eriksson, f 1913 i Bettna, till Stigtomta från Eskilstuna – Fors och driver trädgårdsmästeri vid Bråvalla. Han gifter sig 1941 med Elvira (Ella) Gustafsson, född 1920 i Bogsta.

I juni 1945 köpte de Kavlinge och fortsatte med trädgårdsmästeriet där. Det utvecklas till att bli en av de stora handelsträdgårdarna i Stigtomta. Det var en jordbruksfastighet. 1950 lånade de pengar och byggde växthus. Allt var ekologiskt odlat enligt intervjun, se nedan. Tomten var mycket solvarm och den uppvärmning som behövdes i växthusen, skedde först med olja, men sen övergick man till spån. Vatten fanns i en grav, som rann upp i trakten av Nystugan.

Ragnar Andersson, Björkbacken hade ett åkeri som körde till torget åt både Viksberg, Björkbacken, Kavlinge och Jönssons, innan man började köra med egna bilar.

Lennart Eriksson köpte bil först av de övriga. Kanske var det för att han tröttnade på att alltid bli hämtad först och fick lasta av sist.

Man hade många fasta kunder. På torget var det fem personer som expederade, onsdag och lördag. På fredagar packade man bilen och åkte till Nävekvarn och torgade.

Verksamheten lades ned i början av 2000-talet och var då endast i mycket liten skala där Ella (då 85 år) ensam skötte lite odling av tomater och gurka mest för eget bruk. En tid drev dottern Kerstin Johansson och barnbarnet Daniel vidare handeln.

### **Ur Stigtomtabygden Maj 2007, Handelsträdgårdar i Stigtomta, Ella Eriksson berättar för Yngve Larsson:**

”Det fanns gott om handelsträdgårdar en gång i tiden i Stigtomta. Ella Eriksson på Kavlinge som tillsammans med sin make Lennart startade upp sin trädgård 1945. Då kunde man räkna till 13 stycken trädgårdar som drevs i Stigtomta samhälle och dess omedelbara närhet. Lennart och Ella hade köpt småbruket Kavlinge och började bygga upp sin trädgård och bygga växthus. Växthuset var för blommor medan grönsaker odlades på friland. Det mesta av det som odlades såldes på torget i Nyköping på onsdagar och lördagar. Ella minns hur det var att komma till torget och bevaka att de fick så bra plats som möjligt att sälja från. Från början var det djungelns lag som gällde om platserna, men senare fick de sina fasta platser som kostade hundra kronor om året i hyra till Nyköpings kommun. När Ella och Lennart hade som mest fart på torghandeln var de fem stycken som expederade kunderna. Att ”torga” slutade Ella och Lennart med i början av 1980, men att odla sina land och i växthuset fortsatte de med länge efter det.

En stor arbetsuppgift var det att binda kransar och girlander. Ett år band Ella och Lennart sju och en halv kilometer tallrisgirland, som Eskilstuna kommun hade att smycka sin stad med inför julen. Det var mycket arbete med att samla tallris till den från hyggen i skogen. När de ändå var i skogen så plockade de mossa, som kunde användas i kransar och blomstergrupper inför julen. Det är många julgrupper som i arbetsrummet vid Kavlinge tillverkats, för att sedan glädja kunder i Stigtomta och Nyköping med omnejd.

Ella minns att de blev uppmanade att komma till Nävekvarn och det blev många kundkontakter genom de besöken. Ella minns hur hon hade förmågan att plocka blåbär så att de var rena och fina utan att hon behövde rensa dem efteråt. Hon minns också att hon sålde blåbär i små burkar som ensamma tanter tyckte räckte till deras behov. Bär- och svampplockning hörde också till Ellas arbetsuppgifter. Men att odla grönsaker utan att använda gifter och att hålla rent från ogräs utan växtgift, det tycker Ella är viktigt. Solvarma tomater direkt från plantan, det är en riktig njutning som ger lön för odlarmöda.



*Kavlinge 1960 med bostadshuset på höger sida om vägen och växthuset till vänster, vid gamla Bärbovägen. Packhus och lagerlokaler fanns flera. Här är ännu inte nya bostadshuset byggt. I bildens överkant till vänster ser man nya Bärbovägen. Med infart till Vattenverket*



*Ekonomiska kartan*



*Drivbänkar eller bänkgårdar, som man också benämnde dem. Solen gjorde gott för växtligheten, foto från Kerstin Johansson*



*Underhåll av växthusen, foton från Kerstin Johansson*



Här är någon anläggning på gång i backen ovanför växthusen



Ella Eriksson på inköpsresa.



Ella och Lennart Eriksson på torget påsken 1977, Sörmland Nyheter.

## Marielunds Trädgård



*Torghandel i Nyköping 1964. Foto Sörmlands Museum*



*Druvor i växthuset 2022*

1949 kom Olle och Aina Malmström hit från Limhamn med sönerna Nils Olof och Ingemar. Olle var född i V Vingåker 1907 och dog 1987. Aina föddes i Julita 1911 och dog på Parkudden 2001. Verksamheten ökade mycket under deras år, Aina sålde fastigheten till Magnus Högman som drev trädgården vidare några år. Nuvarande ägare Rolf Ekholm köpte fastigheten i mitten av 1990-talet och drev trädgården i mindre omfattning några år.

### Historik för Marielund/Åsbytorp nr 1:2, areal ca 5 ha

I kyrkböckerna nämns Marielund (Marialund vissa år) **först 1806**.

Här bor då **Pehr Pehrsson** född 1758 och hans hustru Greta Pehrsson född 1756 och en person till, tjänsteflickan Stina Nilsson. De bor kvar till sin död, 1828 resp 1824.

**1817** hade då redan ny torpare flyttat in, **Erik Ersson** med hustru, därefter Anders Ersson med hustru, samt dräng Anders Nylund med hustru. Alltså var det ganska bra boende. Kanske hade de dagsverken hos Åsby.

**Drängen Anders Nylund, född 1796** i Stigtomta och hans hustru Catharina Stina Jansson, född 1800 noteras nu som torpare. De har tre barn och bor kvar till ca 1840.

Då kommer nästa torpare **Per Larsson**, född 1808 och hustrun Lovisa Jansson, född 1801 och fyra barn till Marielund. De stannar kvar hela livet till 1890, resp 1889. En son Anders Gustaf finns kvar till 1872 då han gifter sig och flyttar till Lunda.



**1858** kommer från Kyrkbyn skomakaren Gustaf Persson, född 1833 i Kräklinge och hustrun

Anna Wilhelmina Persdotter född 1833 i Nykyrka och en dotter Selma Kristina född 1857. Denna skomakarfamilj flyttar ut 1864 till Gustafsberg på Enby ägor.

En ny familj bor här från ca **1866, nämligen arbetskarlen Anders Peter Larsson**, född 1812 i Stigtomta och hustrun Brita Helena Andersdotter född 1820 i Nykyrka (död 1866). Han bor kvar till sin död 1896.

**1887** kommer en ny torpare inflyttad från Olslund, Karl Erik Jansson, född 1831 i Lid och hustrun Anna Sofia Andersdotter, född 1835 i Stigtomta med fyra barn.

De bor kvar till att G A Andersson i Jägarholmen tillträder **14/3 1896**. En avskedad soldat Johan Adolf Ålind med hustru och barn från Björntorp bor här från 1892. Ålind noteras som änkling och själv dör han 1907 vid Marielund.

### **1896-1910**

Torparen Gustaf Alfred Andersson, född 1860 i Tuna och hustrun Hilda Marie Holmgren, född 1865 i Stigtomta och fyra barn. De flyttar till Svärta 1907. Boende är också mellan 1907 och 1908 en familj Björk.

**Från 1911** noteras som ägare Karl Ängberg från Kila, född 1855 och hustrun Maja Lotta Karlsdotter, född 1858 i Kila

Som torpare noteras **14/3 1909** August Henning Karlsson, född 1871 i Tunaberg och hustrun Ulrika Lovisa Lindberg, född 1873 i Bärbo med sonen Henning Alvar, född 1901 och Albin Gotthard, född 1908 i Stigtomta. Avflyttade **1911**.

**1911 – 1920, (Marielund, Åsbytorp 1, litt Ea,)** är fortfarande Ängberg noterad som ägare.

**Från 1918 - 1921** hyr f. arbetaren August Henning Pettersson, född 1852 och hustrun Hedvig Sofia Bräm född 1857.

**1921 – 1930** Ängberg säljer och flyttar till Lugnet.

**Ny ägare är från 1930** Småbruksägaren Henning Eriksson, född 1891 i Flen och hustrun Marta Andersson, född 1888 i St Anna. De har sonen Nils Gunnar, 1917 och dottern Gunborg Elisabet 1920 och sonen Sven Henning född 1923. De kom från Länninge i Nykyrka. De bor fortfarande kvar 1941 enligt folkräkningen.

**Jordbruksräkningen 1944** är inlämnad av dåvarande ägaren Henning Eriksson. Den talar om arealen 5,5 ha, varav 0,5 benämns som trädgård och 1,5 betesmark och resterande åker. El fanns indraget för belysning. Man hade inte ännu dragit in vatten och avlopp i bostaden. Henning och Marta flyttade in 1930. Marta dog 1946 och Henning flyttade 1947 till Uddböl.

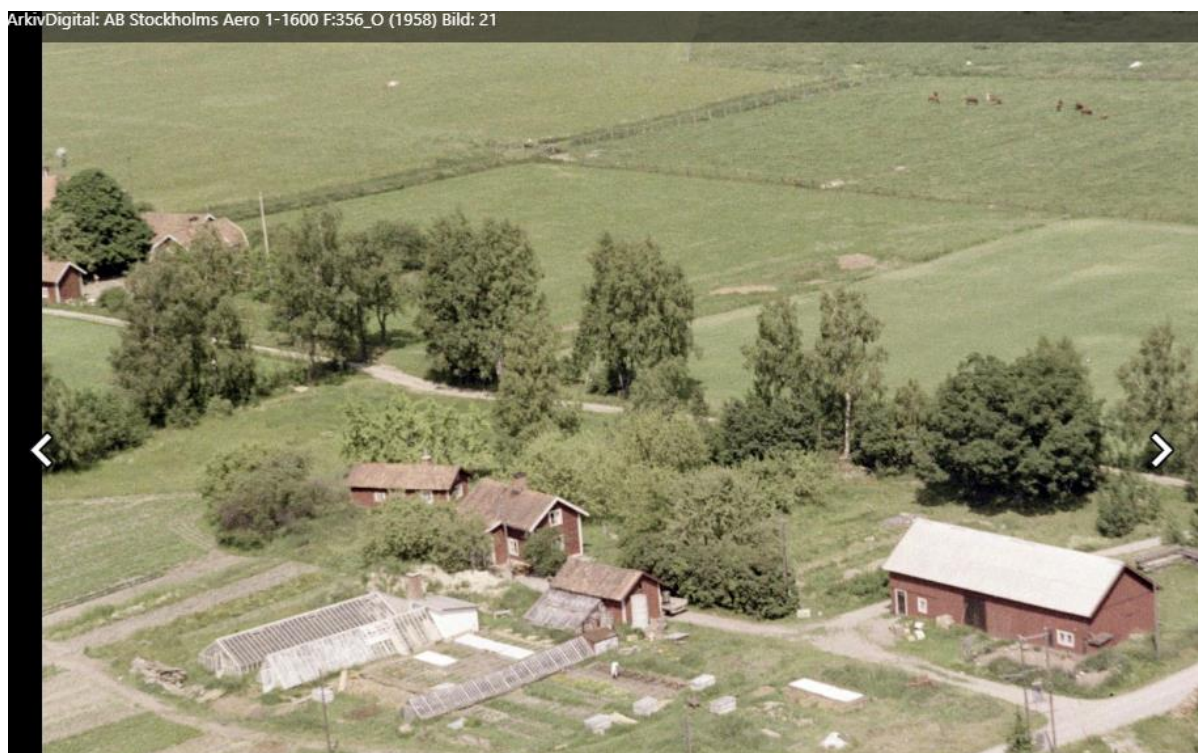
Första ägare benämnd **trädgårdsmästare är från 1947 Erik Gustaf Aläng**, född 1913 och hustrun Herta Elisabet Karlsson, född 1914 och tre söner. De kom från Svärta och utflyttade 1949 till Ekeby i Bergshammar.

**1949 kom Olle och Aina Malmström** hit från Limhamn med sönerna Nils Olof (1941) och Ingemar (1935). Olle var född i V Vingåker 1907 och dog 1987. Aina föddes i Julita 1911 och dog på Parkudden 2001. Verksamheten ökade mycket under deras år, flera växthus byggdes. Aina sålde fastigheten till Magnus Högman som drev trädgården vidare från 1989.

Nuvarande ägare Rolf Ekholm köpte fastigheten i mitten 1990-talet och drev trädgården i mindre omfattning några år.



*Häradsekonomiska kartan omkring 1900. Gamla vägdragningen!*



*Arkiv Digital, 1958, Marielund*

*Med reservation för avskriftsfel ur kyrkoböckerna.*

*Sammanställt för Stigtomta hembygdsförening/Mikael Wingren och Eva Sandström 2022.*

## Lilla Jägarholmen



**ArkivDigital**  
Din nyckel till historisk kunskap

Bilden tillhör ArkivDigital (www.arkivdigital.se) och är en digitalfotograferad bild. ArkivDigital har flera miljoner liknande bebyggelsebilder från hela Sverige. Du får publicera enstaka bilder om du låter denna text stå kvar.

*Foto ur Arkiv Digital släktforskarprogram. 1958*

### **Lilla Jägarholmen ibland kallad Jägarholmstugan, soldattorp från 1656.**

Första soldat hette Olof Biörsson, vilken följdes av en rad soldater.

Den sista soldaten var Klaes Fredrik Ljunggren f 1869 i Nykyrka med hustru Anna Fredrika Eriksson f 1870 i Nikolai. De flyttade till Lunda 1905.

### **Under åren 1905 – 1911 finns ingen noterad som boende vid Lilla Jägarholmen.**

**Sedan följde en tid med småbrukare**, 1911 noteras som ägare J E Larsson från Lena i Bettna. **1913** ägs gården av jordbruksarbetaren Erik Albert Karlsson, f 1859 i Stigtomta och hans hustru Vilhelmina Andersdotter, f 1854 i Stigtomta.

**Från 1916** kallas nu Jägarholmsstugan även Lilla Jägarholmen, (37/1000 mtl). 1927 flyttar Erik Karlsson och Vilhelmina ut till Önnersta där de hyr bostad.

**Ny ägare 1927** blir Erik Anton Eriksson, född 1888 i Husby-Oppunda och hans hustru Dorotea Vilhelmina Lindberg, f 1883 i Kila. De kom från Ticksta (Tiggesta) där han varit arrendator.

Från Katarina församling i Stockholm kommer **1934** inflyttande en ny ägare nämligen Anna Kristina Amalia Karlsson, f 1869 i Lummelunda på Gotland och mannen muraren Martin Harald Eriksson f 1874 i Bettna. De står ej som gifta men har flera barn tillsammans, vilka några är födda i Spånga, Stockholm.

En av sönerna, Torsten Vilhelm Eugen Eriksson, f 1905 i Spånga bor här med hustrun Helga Maria, f Andersson 1903, i Stigtomta och en son Bernt Vilhelm, 1935, döttrarna Gunborg Maria, 1937, Astrid Maria, 1938 och Bojan Maria, f 1940. Familjen Eriksson flyttar 1946 till Oxelgården.

[Stigtomta handelsträdgårdar](#)

In flyttar **1946** byggnadssnickare Oskar Ivar Linder, f 1900, från Övre Valinge, med hustru Ella Kristina och fyra barn. De bor här till 1948.

**Första trädgårdsmästare noteras 1948.**

Nämigen trädgårdsmästare Emil Jönsson, f 1896 i Malmö med hustru Anna Albertina, f 1885 i Julita, sonen Nils Erik Bernhard, f 1923 i Skedevi och Sven Ingemar Emil f 1926 (han gick utbildning till trädgårdsmästare vid Åsa Folkhögskola 1848-49). Jönssons blev kvar till 1958 samma år som Emil avled.

**1960** noteras cementvaruarbetaren Sven Åke Andersson boende här och 1970-1989 en familj Eriksson, senare familjen Lindgren.

Nuvarande ägare är Magnus och Åsa Brink



## Solhem, Bärsta rote

### Hfl 1900-1905

Här finns ännu inte Solhem.

### Hfl 1906-1910, Hfl 1911-1915 Solhem (lägenhet)

Ägare Axel Teodor Valberg, Trädgårdsmästare, född 1854-11-11 i Stigtomta, och hans hustru Klara Mathilda Gustavsson, född 1858-11-17 i Stigtomta. De flyttade in 1910 från Tveta i Stockholm, där han var trädgårdsmästare vid Fågelsången i Tveta.

### Hfl 1916-1920

Ägare Axel Teodor Valberg, Trädgårdsmästare, född 1854-11-11 i Stigtomta, och hans hustru Klara Mathilda Gustavsdotter, född 1858-11-17 i Stigtomta. Notering vigda 1876-10-20. Han står nu som f d trädgårdsmästare. Ingen mer noteras som boende här.

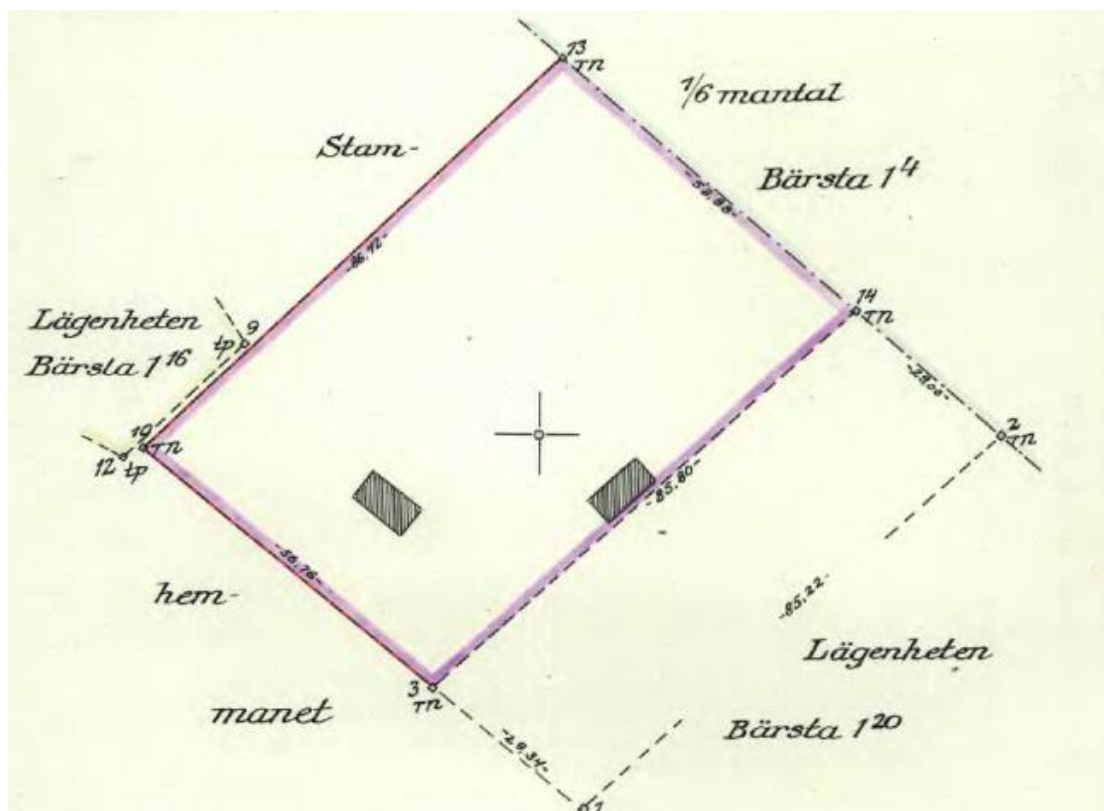
### Hfl 1921-1924

Ägare Axel Teodor Valberg, f d Trädgårdsmästare, född 1854 i Stigtomta, och hans hustru Klara Mathilda Gustavsson, född 1858 i Stigtomta (död 1921). Nu finns noterad en hushållerska Klara Maria Bergstedt, född 1860-04-10 i Stigtomta. Hon kom från Alingsås 1922, men dog 1924.

### Hfl 1925-1930

Valberg dog i december 1925. In flyttade familjen, arbetaren Adolf Fredrik Lönnbäck med hustru och åtta barn. De bodde där mellan 1926 och 1927. Sen kom åter en trädgårdsmästare, nämligen Karl Henning Söderberg, f 1876 i Björkvik, med hustru Elin Charlotta Claesson, f 1873 i Blacksta. Se nedanstående avstyckning och avskrift av köpebrev.

Den 10 september 1927 avstyckades lägenheten Solhem från Bärsta 1.2. Den fick fastighetsbeteckningen 1.24. 0,4935 har.



Köpare är Trädgårdsmästaren C H Söderberg från Svärtagård. Tillträde är 1 oktober 1927. Köpeskilling 4 000 kronor. Med köpet följer alla å markområdet nu befintliga åbyggnader. Säljare var Mathilda Pettersson, genom Emil Pettersson fullmakt.

*(Hembygdsföreningens reflektion: Kallades de tidigare boende för ägare, men att det då endast avsåg husen på marken. Från 1927 avstyckas marken och trädgårdsmästaren Söderberg blir då ägare av både de gamla husen och marken.)*

**1929:** Söderbergs flyttar ut och in flyttar trädgårdsmästare Valfrid Leonard Berglund, född 1887-03-30 i Lerbo, hustrun Anna Vilhelmina Persson, född 1886-02-08 i Stora Malm, samt söner Karl Viktor, född 1905-06-17 och Lennart Valdemar, född 1913-08-06. Leonard Berglund driver trädgårdsmästeri här tillsammans med sonen Karl Viktor en tid till. Leonard dör 1957 och Anna Vilhelmina 1955, båda bodde då kvar vid Solhem.



*Foto från Kartbild.com*

Sonen Lennart flyttar ut 1936 och gifter sig med Frida Karlsson, f 1915. De flyttar till Nydala, Fridas fädernehem. De får döttrarna Vivi Ann och Mona samt sonen Kurt.

1944 köper de **Valsberg** i Stigtomta samhälle och driver vidare trädgårdsmästeri där.

Läs mer under Valsberg.

*Sammanställt hösten 2022, hembygdsföreningen/Eva Sandström*



## Valsberg Nr 2, Dalbyvägen 4

Ulf Åström berättar att det var ett kärr här innan bebyggelsen började vid Dalbyvägen.

I huset som byggdes på tomten Valsberg nr 2 hade Lennart Berglund trädgårdsmästeri och Frida Berglund hade damfrisering (bl a 1949 då Britta Berggren kläddes till brud). Berglund hade växthus och grönsaksland samt torgade. 1940-70 tal.

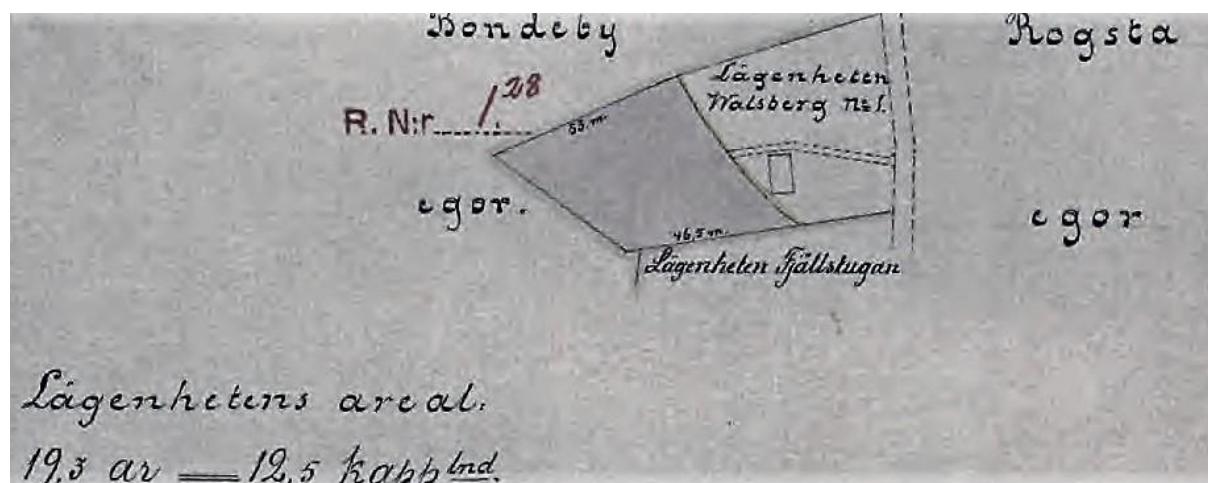
Under en tid fanns ett kafé här kallat Kosackens. Övriga kaféer var Palmlblads Café på Bärbovägen och Svenssons Café på Hallavägen.

### Folkräkning 1900

Arrendatorn Anders Vilhelm Gustafsson född 1851 i Kattnäs och hustrun Hedvig Charlotta Lithander född 1847 i Stigtomta samt sonen Gustaf Arvid född 1878 i Nykyrka.

### Avstyckning 1905

Anders Petter Lindberg vid Valsberg säljer till arrendatorn vid Adamsdal C G Gustafsson en byggnadstomt om 19,3 ar benämnd Valsberg no 2 för 100 kr. ”Från detta köp undantages alla nu å platsen befintliga hus äfvensom helften av de å tomten växande björkar, i öfrigt säljes tomten som den för ögonen befinnes.” Man fick också nyttja vägen som fanns rakt över tomten Valsberg 1.



### Folkräkning 1910

1910 bodde här jordbruksarbetare Anders Vilhelm Gustafsson född 1851 i Kattnäs och hustrun Hedvig Charlotta Lithander född 1847 i Stigtomta.

Anders dör 1912 och Hedvig Charlotta bor själv kvar som ägare några år. Då bor också Klas

Oskar Hagberg född 1879 samt hustrun Ester Vilhelmina Johansson, född 1890 i Julita här med barnen Oskar Vilhelm Harry född 1912 och Karin Anna Elisabet född 1913.

Änkan Anna Sofia Hagberg född Lithander 1856 i Stigtomta inflyttade hit 1911 efter att ha blivit änka efter A V Hagberg 1910.

**1916-1920** kallas Valsberg nr 2 även Charlottenberg, troligen efter Hedvig Charlotta.

1917 tillträder en ny ägare nämligen f d hemmansägaren från Kila, Sven August Johan Olsson född 1872 i Stigtomta och hustrun Anna Sofia Andersson född 1872 i Råby Rönö med barnen Gerda Sofia född 1909 i Kila och Sven Martin född 1912 i Kila.

### **1921-30**

De bor kvar och Sven August Johan Olsson benämns åkare och sonen Sven Martin smideslärling. Dottern bor inte längre kvar i hemmet.

### **Text till almanacka 2023, avser både Solhem och Valsberg**

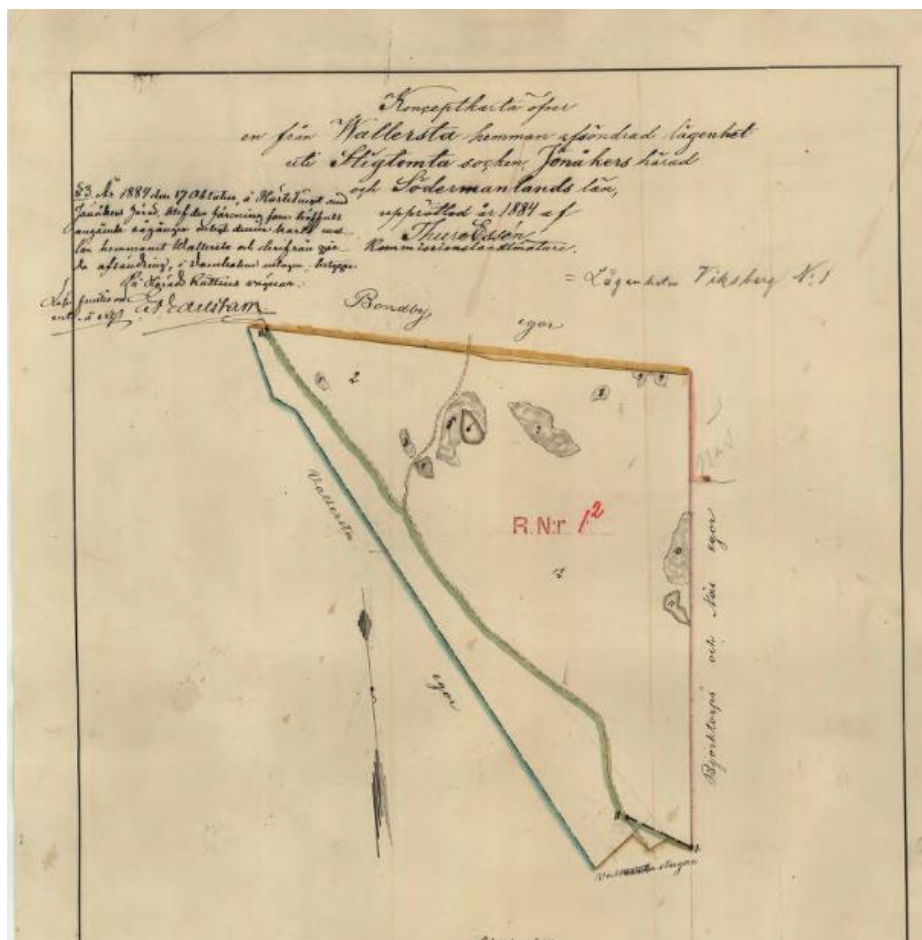
Vid **Solhem** i Bärsta noteras 1931-41 trädgårdsmästare Leonard Berglund, född 1887 i Lerbo, hustrun Anna Persson, född 1886 i Stora Malm och deras två söner, Viktor och Lennart. De har trädgårdsmästeri på  $\frac{3}{4}$  ha. Sönerna noteras som trädgårdsarbetare. Sonen Lennart och hustrun Frida med döttrarna Vivi Ann och Mona samt sonen Kurt köper 1944 **Valsberg**. Där har Frida damfrisering. I huset fanns tidigare också ett café, kallat Kosackens. Berglunds hade flera växthus och sålde även på torget i Nyköping, de stod längst upp mot kyrkan. De startade också blomsterhandel vid Oppeby torg och där arbetade Lennart till sin död 1975. Affären lades då ned och Frida arbetade sen vid ICA Knuten. Frida dog 2001.

*Berättat av sonen Kurt Berglund 2022. På Dalbyvägen är nu bara villabebyggelse.*

*För Stigtomta Hembygdsförening 2022/Eva Sandström*

## Viksberg

På häradsekonomska kartan 1897-1901 finns ännu inte Viksberg med.



Avstyckas 1884 från Valla, men bekräftas 1905, 38 tunnland.

I anledning Landshöfvingeembetets remissresolution den 27 Mars detta år å B G Hjerms ansökan om fastställelse af lägenheten Wallas afsöndring från ett mantal skatte Wallersta i Stigtomta socken af Jönåkers härad, få vi med remissaktens återställande vördsamt meddela att afsöndring från stamhemmanet beviljats den 20 Maj 1886 av lägenheten Viksberg No 1 om 38 tunnland 31,5 kappland, samt tillika föreslå att nu afsöndrade lägenheten måtte benämnas Walla No 1. Nyköping i Kronofogde- och Häradsskrifvarekontoren den 2 maj 1905.

## 1912 är första notering i församlingsbok

ivDigital: Stigtomta (D) Alla:5 (1911-1915) Bild: 1500 Sida: 416

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Torp, lägenhet, verk och inrättningar m. m. under ofvansvärde fastighet. Personens för- och tillnamn samt familjeförhållning, äfvensom personens titel, om annan än den i kol. 2 angifna.	Yrke (tjänst, näringsfång). Stäm (främmande). Lyte (fallandesot, sinnessjukdom, idioti, blindhet, döftumhet).	Född		Födelseort (församling i län eller i stad).	Äktenskap ett, två, koppar.	Gift år, dag och månad.	Änking, änka eller frånkild år, dag och månad.	Inflyttad eller överford		Kristenoms- kundskap.	Inom hv. kyrkan ägar H. N. N.	Bevistat huseförhör år.
		år.	dag och mån.					Från förs. i län eller i stad, eller sida i församlingsbok eller boken öfver öbefintl.	År, dag och månad.			
1	<i>Micksberg No 1.</i>											
2	<i>Ägare: Sven Otto Petersson</i>	<i>snick. arb.</i>	<i>85<sup>25</sup>/<sub>2</sub></i>	<i>Nyköping V.</i>		<i>1/10 07</i>		<i>Nyköping Ö: 10/12</i>	<i>18/10</i>		<i>C. M.</i>	
3	<i>H. Maria Josefina Hagström</i>		<i>85<sup>3</sup>/<sub>4</sub></i>	<i>Stigtomta</i>		<i>2/11</i>		<i>,</i>	<i>,</i>		<i>b. M.</i>	
4	<i>S. Sven Fredrik Viktor</i>		<i>11<sup>3</sup>/<sub>4</sub></i>	<i>Nyköping Ö.</i>		<i>1</i>		<i>,</i>	<i>1</i>			
5												

Ägare Sven Otto Petersson, snickeriarbetare, född 1885-02-25 i Nyköping V. Flyttar in från Nyköping Ö 1912-10-18. Hustru Maria Josefina Hagström, född 1885-04-03 i Stigtomta och sonen Sven Fredrik Viktor, född 1911-04-03 i Nyköping Ö.

### 1916-1920

Förra familjen flyttar ut 1919.

In flyttar från Bettna samma år: Ägare, skomakare Erik Johan (Karlsson) Lundell f 1865-09-20 i Vadsbro, hustrun Anna Oktavia f Lindberg 1871-08-08 i Bettna och dottern Anna Lydia f 1905-12-03 i Bettna.

### 1921-1925

Den familjen flyttar ut 1923

#### Ny ägare blir:

Sonen till Änkan Emma Hilding, född 1870-05-13 i Husby-Oppunda:  
Cementarbetaren Allan Hilding, född 1899-09-19 i Husby-Oppunda.

### 1925-1930

Samma ägare som föregående år.

Dessutom bor här järnvägsarbetare Johan Albin Valberg, född 1890 i Bärbo och hustru Helga Matilda Axelsson född 1901 i Tunaberg och hennes son Hans Astor Key f 1827 i Tuna

1934 säljer Allan Hilding till Henning Larsson, trädgårdsmästare född 1898-02-12 i Runtuna. Han kommer då från Loftahammar. Hustru Elin, f Karlsson 1901-07-30 i Ljungby.

Adoptivsonen Karl Gunnar Rehnström, född 1933-12-01 i Katrineholm. Kom från Norrköping Västra 1936. Har senare efternamnet Larsson

**1960, församlingsbok:** Nu bor bara Henning och Elin Larsson vid Viksberg



*Här står Henning Larsson vid växthuset. Foto från Bosse Jönsson*

Bernt Jönsson från Sandvik och hustrun Margareta arrenderade Viksberg 1961-1967. Bernt var även med och tävlade i landslaget för blomsterbindare. Han blev senare föreståndare för Buketten i Karlstad.

**1971** noteras familjen Jansson som boende vid Viksberg, tre barn

**1985** noteras familjen Idebros och Lindbergs som boende vid Viksberg, två barn

**Nu 2022** finns ny ägare till Viksberg 1.

Strax norr om Viksberg mot Älgspåret vid Kisängsområdet finns en markering för en offersten. Den ligger på tre mindre stenar. Hembygdsföreningen har en berättad tradition om denna som en offersten. Det finns inget belägg från Riksantikvarieämbetet att det är en offersten. I området finns flera stenar med märken av stenbrytning.



*Foto 2016, Eva Sandström*

*Sammanställt för hembygdsföreningen hösten 2022/Eva Sandström*

## Östanå Handelsträdgård, Öhmans



**ArkivDigital**  
Din nyckel till historisk kunskap

Bilden tillhör ArkivDigital (www.arkivdigital.se) och är en digitalfotograferad bild. ArkivDigital har flera miljoner liknande bebyggelsebilder från hela Sverige. Du får publicera enstaka bilder om du låter denna text stå kvar.

*Flygfoto från släktforskningsprogrammet ArkivDigital 1983.*

### Östanå under Bärsta Krongård. Fakta ur husförhörlängder och församlingsböcker

**1909** noteras att snickare Axel Öhman, född 1856 i Nykyrka, flyttar in från Vik. Står då som statdräng. Då står att lägenheten Östanå innehågs på livstid av snickaren Axel Öhman från Vik. De flyttar in 1909, hustru och fem barn, däribland sonen David, född 1888. T o m 1924 står Axel och även David fortfarande som snickare.

HFL till och med 1924 anger att David var snickare. Nästa HFL anger trädgårdsmästare.

**1925-30** noteras alltså första gången David och även sonen Rune som trädgårdsmästare respektive trädgårdsbiträde. Handelsträdgården startade alltså ca 1925.

Vid Östanå var marken fin och bestod till stor del av sandjord.

Man odlade potatis och andra rotfrukter, liksom grönsaker, sallad och tomater. Det fanns växthus och bänkar för odling på öppen jord. Blommor var en annan stor produkt till försäljning, liksom julgrupper till julen. Däremot inte gravdekorationer.

Liksom de flesta trädgårdsmästarna i Stigtomta stod man på torget i Nyköping. Öhmans hade sin fasta plats inte långt från taxistationen mot Slottsgatan. Uppgifter lämnade av Elisif Öhman, Ingemars fru samt Birgitta Andersson, dotter till Rune Öhman.

David var gift med Agnes Karlsson, född 1893. Hon kom från Gölstugan i Stigtomta. David och Agnes fick barnen Rune 1915, Arne 1920 och Ingemar 1924. Vid Gölstugan hade två av Agnes bröder, Hampus och Ejnar Karlsson också trädgårdsodlingar.

**Rune** gifte sig 1941 med Ingeborg Andersson, född 1917, från Hällestad i Östergötland. De flyttade till Knallen. Där föddes dottern Birgitta 1941. Rune noterades som trädgårdsarbetare.

De bodde vid Brottningestugan 1950 och 1960 flyttade de till Oxelvägen 4. Rune dog 1996 och hans hustru Ingeborg 2011.

**Arne** och **Ingemar** bodde 1950 kvar vid Östanå och benämndes trädgårdsbiträden.

1954 gifte sig Arne med Dora och de byggde sen Sandhed, huset intill Östanå.

**Ingemar** gifte sig 1968 med Elisif Kallerstam, från Björkvik. De bodde vid Bärsta Skola och senare i Stigtomta samhälle. Ingemar dog 2011 i Nyköping.

Efter David Öhmans död 1964 drev sönerna verksamheten gemensamt, men sista tiden var Ingemar ensam om verksamheten. Den lades ned hösten 1986. Berättat av Elisif Öhman 2022.



AfskriftK ö p e b r e f .

Till Snickaren Axel Öhman försäljer jag härmed lägenheten Östanå, om 0,9870 hektar, afsöndrad från 11/150 mantal N:o 1 litt. Aba Bärsta i Stigtomta socken, Jönåkers härad och Södermanlands län, med alla å lägenheten uppförda byggnader, sådan denna lägenhet finnes beskrifven å en utaf Distriktslandtmätaren H. B. Lysell år 1916 upprättad karta, emot enköpeskilling stor Femhundra/500/ kronor, som härmed qvitteras.

Wik den 14 Augusti 1916

Percy Hamilton

Bevittnas:

Fredr. Fristedt

Gustaf Wannberg

Landtruntmästare, Nyköping

Ryttm, Eksjö

Rätt afskrifvet, betyga:






## De stora godsens hade ofta egen trädgård och specialiserade sig på olika produkter.

Några nämns här nedan:

**Tistad Gård** hade stora växthus. Där började Einar och Vanda Larsson. De hade sen sin verksamhet vid Grönborgs- och sen Floraborgs trädgård. Tistad hade också egen handelsbod. Tistad och Bärboby var ett eget litet samhälle med mycket folk anställda.

SLM BF04-0317 – FLYGFOTO – TISTAD SLOTT ÅR 1939

SENAST UPPDATERAD DEN 11 JULI, 2022



Foto: Flygtrafik AB, Bengtfors

**Valinge Gård** odlade mycket rotsaker och kål. Produkterna gick med järnväg från Stigtomta till Nyköping och vidare till Årstahallarna i Stockholm. Trädgårdsmästare här var Alfredsson, sonen startade Alfredsson Blomsteraffär.



**Wik, Nääs och Täckhammar** är några andra gods med trädgårdar i större skala. Befolkningen på landsbygden var stor, då det gick åt mycket arbetskraft i jordbruken.

[Stigtomta handelsträdgårdar](#)